

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Hij komt

Er is mij geen volk bekend dat ooit zó gezongen heeft van de wederkomst van Christus als het negervolk: zo uitbundig, zo vreugdevol, zo hunkerend, dat het voor een kind te begrijpen is. Dat zal wel hierdoor komen, dat geen volk zo vernederd, veracht, geslagen, getrapt is als dit volk. Zij hebben ervaren, wat het is: slachtschapen te zijn. En daarom hebben ze sterk verlangd naar de terugkeer van de goede Herder, Die Zijn schapen zal brengen in goede weiden.

Er is een negerlied waarin gezongen wordt van Gabriël, die opdracht krijgt op de bazuin te blazen. Want het ogenblik is gekomen, dat Christus op de wolken van de hemel zal verschijnen in grote glorie.

Neem de bazuin, Gabriël, en blaas zo, dat de doden wakker worden en de graven zich openen.

Gabriël vraagt: moet ik hard blazen, Heer? En God antwoordt: niet te hard, Gabriël, want dan zouden Mijn kinderen zich doodschrikken.

't Kan echter blijkbaar niet zónder schrik. Want als Gabriël begint te blazen, dan valt met donderend geweld het heelaal in elkaar. De wereld wordt in brand gezet. De sterren vallen van de hemel. Bergen en eilanden worden van hun plaats gerukt.

Maar terwijl Gabriël blaast op de bazuin en hemel en aarde dreunend verdwijnen — antwoordt de gemeente in een ononderbroken zang: very well, very well: 't is goed zo, zeer goed. Eindelijk wordt het goed, want eindelijk komen we thuis. Verloren zonen en verloren dochters mogen het aangezicht van hun Vader zien.

Ja, misschien moet je neger zijn om er zo van te kunnen zingen. Misschien moet je naar de zelfkant van het leven gedrongen zijn, in de hoek waar de slagen vallen, waar honger en dorst, naaktheid en gevaar, pijn en concentratiekamp en hersenspoeling gevonden worden, ontheemding en vervreemding en slavernij — om zo konkreet te verlangen naar de grote Dag van Jezus Christus.

Ik denk, dat je Christen moet zijn om zo verlangend te spreken van de laatste verwachting. Want een Christen hunkert naar het leven, naar het gave, ongerepte leven. Daarin is hij solidair met God, de God van het leven.

Of verlangen wij er niet naar? Dat is bij vele Christenen zo. En daarin verloochenen zij hun Christen-zijn. Want het verlangen naar de terugkeer van Jezus behoort wezenlijk tot het christelijk leven en bij het christelijk sterven.

In het boek van Lloyd Douglas "De Mantel" wordt verteld van een man, die, telkens als hij een heuvel had beklommen, om zich heen keek om te zien, of Jezus er al aankwam. Dat kan geïnterpreteerd worden als een ziekelijke neiging, een leven in nerveuze verwachting, waardoor de aandacht wordt afgetrokken van de nuchtere taak die we op aarde hebben. Daartegen worden we in het Nieuwe Testament voldoende gewaarschuwd.

Maar er zit ook iets in van een aandachtig luisteren naar het woord van Christus: wees wakker, want Ik zal komen, wanneer niemand het verwacht, als een dief in de nacht. Het kan gebeuren in de eerste nachtwake of middernacht of vroeg in de morgen. D.w.z. het kan op elk moment in de geschiedenis plaats vinden. En daarom moet u er altijd klaar voor zijn. U kunt nooit zeggen: het duurt onze tijd wel uit. Laat de lampen branden en houdt de lendenen omgord, zegt Jezus. En weest gelijk aan de mensen die op hun Heer wachten, om Hem, als Hij komt en klopt, terstond te kunnen opendoen. Want op een uur, dat u het niet verwacht, komt de Here Jezus. De kerk van het Nieuwe Testament heeft dit nog begrepen. De laatste woorden van de Bijbel vatten haar levenshouding samen: kom, Here Jezus, ja, kom toch spoedig.

Misschien is het na 19 eeuwen wat moeilijker om er zo intens mee bezig te zijn, er zo sterk naar te verlangen en er zo werkelijk rekening mee te houden. Ik heb de indruk, dat in 't algemeen het verlangen naar de dag van Christus niet sterk is in de Christelijke Kerk.

W. Borgdorff

Dat kan verschillende oorzaken hebben. Wellicht is de eerste oorzaak, dat we de wederkomst van Jezus zien als een bedreiging van het goede leven hier op aarde. Althans in die richting antwoorden de mensen, wanneer ik hun vraag: verlangt u naar de grote toekomst? De meesten zeggen eerlijk: nee, ik verlang er niet naar, want dan komt er een einde aan alle dingen die ik hier plezierig vind.

Hier is een misverstand. Want als de Here Jezus terugkomt, dan wordt dat niet het grote einde, maar het geweldige begin. Dan begint eindelijk het leven dat die naam ten volle waard is.

De Bijbel vertelt ons niet zoveel over de nieuwe aarde. Maar wat ervan verteld wordt, is voldoende om ons in verrukking te brengen. Want alles wat hier het leven schendt en stukmaakt, dat zal er dan niet meer zijn. De dood zal er niet meer zijn. Dat zegt God tegen mensen, die hun kind begraven hebben, die hun vrouw moesten missen, die hun ouders moesten loslaten.

De Bijbel zegt, dat er geen ziekte meer zal zijn. Dat zegt God tegen mensen die pijn lijden — of die — want dat is wellicht nog erger — die een ander van wie ze veel houden, erge pijn zien lijden.

De Heer zegt, dat er op de nieuwe aarde eindelijk gerechtigheid zal wonen. Dat zegt Hij tegen mensen die hier geschonden worden door onrecht en geweld.

God vraagt ons niet, of we naar de dood verlangen. Als deze vraag u gesteld wordt, mag u volmondig 'nee' zeggen. Verlangen

naar de dag van Christus is verlangen naar het ongerepte leven.

Wat hier al blijdschap geeft, zal daar volmaakt worden.

Ik moet er ook nog iets anders van zeggen: van dat goede leven hier, waaraan we zo gehecht zijn. Weet u: u kunt alleen naar Jezus verlangen, als u aan Zijn kant staat. En Zijn kant: dat is in deze wereld de zelfkant van het leven.

Aan Jezus' kant staan, dat is de zijde kiezen van de hongerigen en van de gevangenen en van de ellendigen. Want daar is Jezus te vinden. Dat zal Hij straks Zelf zeggen, als Hij komt: Ik was naakt en Ik was hongerig en Ik was in de gevangenis en Ik was ontheemd en — hebt u toen Mijn kant gekozen? Was u toen Mijn vriend? Hebt u Mij toen gekleed, gevoed, bezocht, getroost?

Als wij niet verlangen naar de dag van Christus, komt dat dan ook niet hier vandaan, dat wij ons opsluiten in onze veilige bunker van hoogkonjunktuur, van welvaart en een goed leven? Dat we onze ogen sluiten voor de schreeuw van ellende uit de mond van de hongerigen en de opgejaagden — voor de schreeuw van ellende uit de mond van Jezus?

Dan moeten we weten, dat we niet aan Jezus' kant staan.

Ik begin iets beter te begrijpen: verlangen naar de komst van Jezus is niet: leven in een sprookjeswereld. Het is: nuchter en wakker zijn en scherp zien, waar Jezus mij vandaag nodig heeft.

NIET GEWOON

Het brood dat ik eet
Is geen gewoon brood.
Het kleed dat ik draag
Is van geen gewone stof.
Het dak boven mij
Is niet gewoon van hout en steen.
De bloem in mijn tuin
Is geen gewone bloem,
En het lied van de lijster
Geen gewone zang.

In dat brood geurt
De liefde van Vader.
In mijn kleed is geweven
Zijn zorg.
Het dak boven mij
Is Zijn hand die beschermt.
Een simpele bloem (verklaart)
De schoonheid van Vader;
In dat lijsterlied
Echoot Zijn stem.

In alles wat Vader geeft
Geeft Hij Zichzelf.
Dus heb ik contact met Hem
In mijn brood,
In mijn kleed,
In mijn huis,
In een bloem,
In een vogellied.
Ik ben nimmer van Hem los,
Ik ben in niets van Hem los.
Alles, van mij is van Hem
En vóór Hem.
„Vader, mijn Vader!”
„Kind, Mijn kind!”

J. H. V.

Kerkelijk leven

De feiten

Zoals onze lezers bereids weten heeft de door het land lopende actie van scheurmakerij thans ook toegeslagen in Kampen. Twee ouderlingen deden op donderdagavond, 22 juni, de scriba van de kerkeraad een missive toekomen, die de vrijdag d.a.v. bij alle leden der gemeente werd bezorgd, en waarin dezen werden opgewekt tot het bijwonen van godsdienstoefeningen op zondag 24 juni in De Hanzestad.

Diezelfde vrijdag meldde het Kerkblad voor Overijssel en Gelderland en Utrecht onder Kampen dat in De Hanzestad zou voorgaan prof. J. Kamphuis.

En des vrijdagavonds werd bij de broeders en zusters, ingevouwen in genoemd kerkblad een stencil bezorgd van de hand van het lid der gemeente, broeder J. Kamphuis, waarin deze de leden der gemeente opwekte aan de oproep van de beide ouderlingen toch vooral gevolg te geven, d.w.z. met verzuim van de diensten in de Nieuwe Kerk zich onder zijn gehoor te begeven.

Op zaterdag bracht het Gereformeerd Gezinsblad het stuk van de beide ouderlingen in extenso.

Bovendien hebben deze beide ouderlingen zich gewend tot de zusterkerken in het land; haar de ernst van dit conflict op het hart gebonden omdat in Kampen de opleiding tot de dienst des Woords is gevestigd; de voorbede van de vrijgemaakte kerken gevraagd voor „de thans herderloze” gemeente van Kampen en haar verzocht haar dienaar af te staan voor de bediening des Woords in een stad, waar men, zonder enige vorm van proces, zonder het kerkverband daarin te kennen, also met schending van heel de kerkorde, vier dienaren des Woords,

veertig ouderlingen en zestien diakenen uit het ambt gestoten en van het lidmaatschap der kerk vervallen verklaard heeft.

Ziedaar het relaas der feiten.

Over hetgeen aan deze verscheuring der gemeente voorafgegaan is een enkel woord.

Geen crisis om de leer der kerk.

Er was, hoe men het ook keert of wendt, in de kerk van Kampen, ondanks boos gerucht dat over de gemeente gezaaid is, géén crisis over de leer der kerk. Nimmer is, afgedacht van een aantal brieven, waarin niet uit de Schrift of de belijdenis werd bewezen, één ordelijke, wel gefundeerde klacht of aanklacht tegen de leer van de dienaren des Woords ingekomen; nimmer hebben de scheidende ouderlingen zulks gedaan en bijgevolg hebben zulke bezwaarschriften nooit de tafel van enige meerdere vergadering bereikt.

Dat mag iets bizonders heten.

De kerk van Kampen is een grote gemeente. Zij telt ± 3600 zielen, waarvan ± 2100 belijdende leden. Tot haar behoort het gezamenlijke personeel van de Theologische Hogeschool, waaronder vijf hoogleraren en drie lectoren. Een enkele uitzondering daargelaten zijn deze broeders regelmatig in Kampen ter kerke geweest. Het is toch moeilijk aan te nemen dat in een zo grote kerk de wijze met de dwaze maagden in slaap gezonken waren. En het was bepaald niet zo dat persoonlijke sympathie of de bekende leraarlievendheid de broeders noopte om te zwijgen in liefde, ook waar spreken plicht was. De hoogleraren der Hogeschool waren ambtshalve geroepen goede acht te hebben. Zij hebben allen bij de aanvaarding van hun ambt beloofd:

„dat wij alle dwalingen, met deze leer strijdende, zullen tegenstaan en helpen weren”.

Hetgeen zij trouwens ook reeds schuldig zijn om de studenten, aan hun zorgen toevertrouwd.

Welnu, ook uit de kring der hoogleraren viel, afgedacht van een enkel gesprek over een preek — en zelfs dat bij hoge uitzondering NIMMER enige klacht over valse leer of ketterij.

Niet in persoonlijk contact. Niet in de vorm van klacht bij de opzieners der gemeente.

Niet in de vorm van enige aanklacht.

Ook prof. Kamphuis zweeg

Ook niet van de kant van prof. J. Kamphuis. Als er in Kampen valse leer of ketterij was, dan zou het toch ook hem niet moeilijk gevallen zijn dat in het licht van de Schrift of van de belijdenis der kerk aan te tonen.

Thans echter schrijft hij in het bovengenoemde aan de leden van Kampens kerk:

„Al jaren lang is het hier in Kampen bergafwaarts gegaan en al jaren lang is de band aan de Schriftuurlijke belijdenis hoe langer hoe losser geworden.”

„Al jaren lang”: het is dus een reeds lang voortgaand proces.

„Bergafwaarts”: het is dus ook een snel voortgaande afglijding geweest.

Professor Kamphuis is daarvan sinds 1958 getuige geweest.

Nu het bewijs: „Zo wordt de dwaling, dat onze broeders en zusters, die in de Here sterven alléén maar dóód zouden zijn en pas bij de wederkomst weer zouden ontwaken (waartegen zich Zondag 22, 1e gedeelte van onze Catechismus nadrukkelijk keert) niet maar in bescherming genomen, maar min of meer bedekt ook de gemeente ingevoerd.”

Dat is dan de zaak.

Het voorbeeld is met beleid gekozen. Wie leert dat de broeders en zusters als zij sterven alleen maar dóód zijn raakt gevoelige snaren..

En broeder J. Kamphuis kiest met beleid zijn woorden. Hij wacht er zich wel voor ronduit te zeggen: dat wordt in Kampen geleerd. Dat kan hij ook niet zeggen. Want dat is nooit in Kampen geleerd. Neen, deze leer wordt in Kampen slechts „in bescherming genomen.” En „min of meer bedekt” in de gemeente ingevoerd.

Professor Kamphuis, die in een stuk aan de kerkeraad van VERKRACHTING van de belij-

G. Visee

denis gewaagde en dat zonder éniġ bewijs, weet in het hachelijk uur, waarin hij zijn dienaren des Woords als kwade herders aan de kant schuift en hun schapen achter hen wegroept om achter hem, professor J. Kamphuis aan te gaan; niets anders naar voren te brengen dan dit.

Maar hier stellen we publiek op een van huis tot huis, de zielen der eenvoudigen verwarrend stuk, twee vragen:

1. Wie nam deze léér in bescherming, welke van de vier dienaren des Woords in Kampen? Wie en wanneer heeft één van hen, min of meer bedekt deze leer in de gemeente ingevoerd? En

2. Waarom hebt U, broeder Kamphuis, wanneer dat geschiedde en tegenover die dienaar of dienaren des Woords gezwegen, gezwegen tegenover uw kerkeraad, Uw stem niet doen horen in het midden der gemeente?

Thans „spreekt” broeder Kamphuis.

Niet om de vóóraf enigheid des geloofs in de gemeente van Christus te onderhouden, maar om een lichtzinnige kerkscheuring achteraf te rechtvaardigen.

Daaraan maakt professor J. Kamphuis zich schuldig: aan openbare scheurmaking en aan indringing in anderer dienst.

Het is helaas niet anders.

De Open Brief

Voorts wordt dan ter ondersteuning van deze actie de Open Brief in het geding gebracht.

Aldus: „Daarom werd in de laatste jaren alles anders in Kampen. En daarvan is die Open Brief, die aan het eind van het vorig jaar verscheen als het ware het sluitstuk. De vrijmaking wordt daarin als een twist en vete beschouwd. Dus als een ruzie. Geen wonder dat het als een eerste ideaal is en het hier zelfs als een roeping van Godswege wordt beschouwd die ruzie uit de weg te ruimen. Maar dat is nog maar een eerste stap. Ook de gereformeerde belijdenis wordt gesloopt. Het is volgens de schrijvers van de Open Brief nog maar de vraag of die belijdenis wel de hoofdsom van de leer der

zaligheid geeft. Toch hebben we die allen bezworen in het uur van onze openbare geloofsbelijdenis. En we zijn de weg van de vrijmaking ondanks alle moeite en druk gegaan, omdat we wisten, dat dit de roeping van onze God is. We zijn die weg gegaan, omdat wij Gereformeerde Kerken wilden blijven. Dat wordt ons hier afgenomen.”

Hier onderbreken we even het citaat.

We gaan thans niet in op de vraag of professor Kamphuis in zijn weergave van de O.B. de eigen tekst van die brief recht doet. We menen van niet.

Het gaat ons nu om iets anders.

Het kernbezwaar van prof. Kamphuis steunt hier op het slot van de Open Brief, waar zij de vraag opwerpen of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige algemene Christelijke Kerk.

Welnu: in zijn bezwaarschrift aan de kerkeraad heeft broeder Kamphuis de passages waarop zijn allerernstige aanklachten tegen ds. J. O. Mulder berustten, onderstreept. Maar dit gedeelte is niet onderlijnd. M.a.w. DIT PUNT is door hem niet aan de orde gesteld en tussen hem en de kerkeraad niet in geding.

Tòch moet dit punt achteraf dienen om voor de broeders en zusters in Kampen een kerkscheuring te rechtvaardigen.

Bovendien is heel die Open Brief tussen de kerkeraad en het lid der kerk J. Kamphuis nog in behandeling. De kerkeraad had hem de vorige week nog gevraagd om Schriftbewijs dat ds. J. O. Mulder moest worden vermaand en eventueel geschorst — doch op die brief werd generlei antwoord ontvangen.

En prof. Kamphuis suggereert:

„Als nu de kerkeraad zulk doen in bescherming neemt (?? G.V.) en daaraan, ondanks alle bezwaren, vrije ingang in de gemeente geeft (?? wáaraan?) dan lijkt het misschien, alsof alles bij het oude blijft: we blijven naar hetzelfde kerkgebouw als vroeger gaan. We horen dezelfde predikanten als vroeger. Maar in werkelijkheid is alles veranderd. Inplaats van een gereformeerde Kerk, die aan het Woord Gods getrouw begeert te blijven, is dan de kerk geworden tot een huis van leervrijheid, waar de meningen van mensen heersen inplaats van het Woord van God.”

Dat schrijft een broeder, die zonder enig bewijs uit de Schriften te willen leveren, van zijn opzieners eiste een dominee als wolf in de schaapskieren heen te zenden,

op grond van zijn méning.

En hij klaagt over leervrijheid, terwijl hij als oorgetuige van de prediking in Kampens kerk weet en weten kan hoe er op de Kamper kansel gevóchten wordt tegen de moderne geest van het existentialisme voor de directe Waarheid van het Woord van God en de feitelijkheid der heilsfeiten.

De ernst van de toestand

Intussen verhele zich niemand de ernst van het plaatselijk gebeuren in Kampen voor heel het kerkverband. Dat op zichzelf goede samenlevensverband van de kerken bergt in critieke dagen reeds altijd het gevaar in zich dat het de kanalen levert waarlangs plaatselijke branden zich naar andere gemeenten verspreiden.

Hier echter is meer aan de hand. Door de door twee ouderlingen met de steun van prof. J. Kamphuis geforceerde afscheuring in Kampens kerk wordt heel het personeel onzer Theol. Hogeschool gedwongen tot een keus: of zich blijven stellen onder het opzicht en de tucht van de vrijgemaakte Gereformeerde Kerk van Kampen of zich begeven onder het opzicht van twee scheurmakende ouderlingen, die zich, naar het op zondag 25 juni aan de gemeente bekend gemaakte oordeel der kerkerads, schuldig maakten aan censurabele en schorsingswaardige zonden.

Mogen allen, die de Here vrezen en die Kampens kerk, een der werksters van het eerste uur der vrijmaking, waarin de HEERE door zijn Heilige Geest, ook deze kerk bij de vrijheid in Christus bewaarde, aan haar gedenken!

Zij heeft haar eerste liefde niet verlaten!

Hoe begeerden wij om Kampens gemeente, om al de in de vrijmaking bewaarde kerken, om onze Theologische Hogeschool, om broeder J. Kamphuis zélf, dat hij mocht wederkeren van dit pad.

Een en ander over taal en spelling

(I)

Voor enige tijd konden we in de pers lezen dat een Nederlands-Belgische commissie tot bepaalde voorstellen gekomen was inzake de spelling van bastaardwoorden, woorden van vreemde herkomst. Bij de invoering van de huidige spellingregels was de schrijfwijze van de bastaardwoorden niet afdoende geregeld en de bedoelde commissie had tot taak voorstellen te doen tot vernederlandsing van deze woorden in fonologische zin. Op de term „fonologisch” kom ik straks terug.

De commissie is intussen verder gegaan: zij heeft ook voorstellen gedaan met betrekking tot de schrijfwijze van zuiver-Nederlandse woorden. Ik denk aan het woord „toorn”, dat de commissie voortaan geschreven wil zien als „toren”.

Gedurende de laatste 40 jaar is er op het gebied van de spelling zoveel gedokterd, dat bijna ieder „het groene boekje”: „Woordenlijst van de Nederlandse taal, samengesteld in opdracht van de Nederlandse en de Belgische regering”, 's-Gravenhage 1954, moet gebruiken, wil hij zuiver schrijven. De mogelijkheid om bepaalde woorden op meer dan één manier te schrijven, waarbij dan in het groene boekje een voorkeurspelling aangegeven is, heeft de onzekerheid nog in de hand gewerkt. Sterker: bij velen leeft de gedachte dat het er niet meer zo op aan komt hoe men een woord schrijft. En dit heeft zich doorgezet ten aanzien van de taal: er is ook grote slordigheid gekomen in de hantering van de taal.

Indertijd las ik eens in een krant: Prins Bernhard herdenkt morgen zijn ...ste verjaardag. Ik dacht toen: hoe lang zou het nu geleden zijn dat de Prins die verjaardag gevierd heeft, 10 jaar, 12½ jaar, 25 jaar? Men herdenkt immers een feit dat in het verleden heeft plaats gehad! Hier werden de woorden „gedenken” en „herdenken” verward, en die verwarring heb ik later nog vele malen ontmoet.

Onlangs las ik dat de pasgeboren Prins Willem-Alexander niet vernoemd is naar Prins Alexander, de zoon van Koning Willem III. Dit persbericht had moeten luiden: ... niet genoemd naar ... Een grootvader of een andere verwant kan vernoemd worden, maar het gebruik van het werkwoord „vernoemen” was hier onjuist.

Dagelijks ontdekt men in een krant meer dan één fout in het gebruik van de Nederlandse taal, waarbij ik dan de zetfouten buiten beschouwing laat.

In dezelfde krant die genoemd bericht bevatte las ik dat een bepaalde tentoonstelling georganiseerd zou worden, en dan „dat, voorzover u die tentoonstelling wilt bezoeken, ze te (volgde plaatsnaam) gehouden wordt”. Dus: als ik die tentoonstelling niet wil bezoeken wordt ze ergens anders gehouden!

En hoe vaak lees ik niet: Belangstellenden worden verzocht om ... uur aanwezig te zijn, of: Andere bladen worden verzocht dit bericht over te nemen, terwijl er zou moeten staan: Aan belangstellenden wordt verzocht ..., en: Aan andere bladen wordt verzocht... Ergerlijk is ook het gebruik van de uitdrukking „niet in 't minst” in de zin van „niet het minst”: Dit of dat succes is niet in 't minst (= helemaal niet) te danken aan de heer X, terwijl bedoeld wordt: niet het minst (d.i. wel het meest = vooral). Voorts wil het er bij mij nog altijd niet in dat „alvorens” in eenzelfde zinsconstructie gebruikt kan worden als „voordat”. Het komt mij voor dat „alvorens” gevolgd moet worden door een onbepaalde wijs met „te”: Alvorens dit of dat te doen (en niet: Alvorens hij dit of dat doet), maar daartegenover: Voordat hij dit of dat doet. Ook in het gebruik van „nadat” is slordigheid ingeslopen. Menigmaal lezen we zinnen als: Nadat de burgemeester het lint doorknipte betrad hij als eerste de nieuwe brug. Het moet natuurlijk zijn: ... doorgeknipt had...

Van journalisten mag verwacht worden dat zij de taal goed weten te hanteren, maar ik constateer herhaaldelijk dat daar wel een en ander aan ontbreekt. Ik weet wel: vrijwel niemand zal foutloos schrijven, ik ook niet, maar dat er grote slordigheid heerst kan niet ontkend worden.

Al deze dingen hebben nog niets met spelling te maken, althans niet rechtstreeks. Maar de veranderingen en onzekerheden op het gebied van de spelling hebben ongetwijfeld de slordigheid in het taalgebruik in de hand gewerkt: 't komt er niet zo precies op aan!

Wat mij telkens weer een doorn in het oog is, is de schrijfwijze: Theologische Hogeschooldag. Alsof het bijvoeglijk naamwoord „Theologisch” bij „dag” hoort en niet bij „Hogeschool”. 'k Heb zelfs een keer, toen de naamvals-n nog meer in gebruik was, gelezen: op den Theologischen Hogeschooldag. Meer dan eens heb ik hierop ter bevoegder plaatse attent gemaakt, doch zonder veel vrucht. Men is wel een koppelteken gaan plaatsen tussen „Hogeschool” en „dag”: Theologische Hogeschool-dag. Maar dát is de kwestie niet. Er moet een koppelteken staan tussen „Theologische” en „Hogeschool”: Theologische-Hogeschooldag. Zo ook: Tweede-Kamerzitting, Tweede-Kamerlid, gemengde-gesprek, grote-stadskerk.

Hiermede komen we al op het gebied van de spelling, de schrijfwijze, al gaat het in deze voorbeelden nog niet over het al of niet schrijven van bepaalde letters of over het schrijven van woorden met bepaalde letters. We hadden het immers over het

B. Jongeling

schrijven van een koppelteken! Zo'n koppelteken spreek je niet uit. Hoewel: er is bij goede uitspraak verschil te horen tussen: Er zal een Tweede-Kamerzitting (dus: een zitting van de Tweede Kamer) gewijd worden aan..., en: Er zal een tweede Kamerzitting (dus: nóg een zitting van de Kamer) gewijd worden aan... Klemtoon en toonhoogte, korte pauzes tussen twee woorden doen in de gesproken taal heel veel. Dat alles kan in de geschreven taal niet of slechts gebrekkig weergegeven worden. Ons blijkt hier al dat geschreven en gesproken taal eigen mogelijkheden hebben om de bedoeling uit te drukken. Het is waar dat de gesproken taal er eerst was en dat vervolgens gezocht is naar een hulpmiddel om de gesproken taal te vervangen voor het geval dat geografische of tijds-afstand rechtstreeks contact tussen spreker en aangesprokene onmogelijk maakte. De **gesproken** taal bestaat al uit symbolen, tekens, „klanktekens”, die bepaalde waarden vertegenwoordigen. En de **geschreven** taal symboliseert op haar beurt weer de klankwaarden van de gesproken taal. Maar de geschreven taal krijgt dan toch op den duur een zekere zelfstandigheid van bestaan, die waarlijk niet onbelangrijk is.

Toen men begon te schrijven heeft men tekeningen van het bedoelde gemaakt, met het gevolg dat het schrift een enorm aantal tekens bevatte. Een moeilijkheid daarbij was dat men woorden als „god” (ik schrijf het hier met een kleine letter, omdat het enkel gaat om het linkuale, het „talige”), „gerechtigheid” etc. niet kon uitbeelden. Daarvoor moest men een uitweg zoeken en zich op enigerlei manier behelpen. In het Akkadisch (Assyrisch-Babylonisch), dat het zgn. spijkerschrift gebruikte, duidde men „god” aan met de tekening voor „ster”. Maar deze methode bracht weer met zich mee dat een teken(ing) verschillende betekenissen kon hebben. Ook ging men meer-lettergrepige woorden schrijven (tekenen) met de tekens voor uit één lettergreep bestaande woorden, die als zodanig niets met het bedoelde woord te maken hadden. Het schrift werd een soort rebus-schrift. Men zou b.v., wanneer men dat woord gehad had, „bijbel” geschreven hebben met twee tekeningen: een bij, het bekende honing-inzamelande insect, en een bel. In China heeft men nog altijd een beeldschrift, al is er vaak geen verband meer te zien tussen de oorspronkelijke tekening en het nu geldende teken. Maar dit beeldschrift brengt met zich mee dat een Chinees die de leeskunst machtig is altijd een brief van een andere Chinees kan lezen, terwijl de twee gele broeders el-

kaar onmogelijk zouden kunnen verstaan, omdat de talen en/of dialecten die in „het hemelse rijk” gesproken worden hemelsbreed uit elkaar liggen. Het is daarmee als wanneer wij hier in het Westen een beeldschrift zouden „hond” als „hond” zouden uitspreken en de den hebben, en wij Nederlanders de tekening Fransman als „chien”. Nederlander en Fransman zouden dezelfde brief, hetzelfde boek kunnen lezen, maar zij zouden met elkaar geen gesprek kunnen voeren.

Later heeft men het letterschrift uitgevonden, met behulp waarvan alle woorden geschreven kunnen worden met een gering aantal tekens (tussen de 20 en de 30): het alfabet. Weliswaar worden dan verscheidene uitspraaknuanceringsverschillen verwaarloosd (de letter a wordt gebruikt in „kat” maar ook in „straten”), dat neemt niet weg dat we ons met dit alfabet, het Latijnse (dat tenslotte weer van het Fenicische afkomstig is), uitstekend kunnen redden.

Nu zegt men wel: omdat de geschreven taal secundair is ten opzichte van de gesproken taal moeten we schrijven zoals we spreken. „Taal is klank” is lange tijd een bekende leus geweest. Echter, wie dit wil doorvoeren moet komen tot een fonetische spelling, een spelling, die op een overeengekomen manier, met overeengekomen tekens alle klankwaarden weergeeft. Maar dan krijgen we vele schrijftkens en ook vele spellingen. De letter r b.v. wordt op verschillende manieren uitgesproken. Er zijn mensen die brouwen. In het Frans is dat de normale uitspraak: wie het Frans goed wil uitspreken moet alvast maar beginnen te brouwen. De Engelse r klinkt heel anders. Daarvan kan ik moeilijk een omschrijving geven. De Italiaanse en de Spaanse r rollen veel meer dan de onze, en wanneer we in die talen een dubbele r aantreffen komt daar nog een schepje bovenop. Moeten we nu voor al die verschillende klankwaarden verschillende schrijftkens hebben? Alstublieft niet. **Al deze klankwaarden zijn variaties van dezelfde letter.**

Er zijn ook binnen één taal nuanceringsverschillen. De a(a) van de „Haegenaer” is anders dan die van de Amsterdamer, de Rotterdammer. Maar laten we toch alstublieft allemaal a(a) blijven schrijven. Zelfs is er verschil in uitspraak bij dezelfde persoon tussen de ene en de andere keer dat hij een bepaald woord gebruikt! Neen, fonetische spelling is voor dagelijks gebruik een onmogelijke zaak. Wel kan zij goede diensten bewijzen b.v. in een Engels woordenboek (en dan is het ook nog maar bij benadering).

Een bepaald schrijfsymbool (a,r etc.) omvat verschillende uitspraakschakeringen, bergt die a.h.w. in zich. En dat levert in de praktijk weinig moeite op.

Het zou maar lastig worden wanneer ieder z'n eigen spelling ging gebruiken. Elk schrijftken vertegenwoordigt een doorsnee-klankwaarde. Een schrijftken is vergelijkbaar met het middelpunt van een cirkel, binnen welks omtrek dan voor allerlei nuanceringsverschillen, allerlei variatie ruimte is.

Hier komt nu de fonologie op het tapijt. De fonologie („klankkunde”; foon = stem, klank, vgl. telefoon) is een tak van de taalwetenschap, welke tak in het middelpunt stond op het in 1928 in Den Haag gehouden congres van taalkundigen. Houdt de fonetiek zich bezig met de klanken, ook naar hun fijnste nuanceringsverschillen, de fonologie richt zich op de zgn. fonemen („klankingen” zouden we kunnen vertalen), dat zijn de klanken naar hun wezenlijke eigenschappen, de klanken naar die eigenschappen waardoor zij zich wezenlijk van andere klanken onderscheiden, de klanken ontdaan van de nuanceringsverschillen die ze in de werkelijke uitspraak vertonen. Een foneem bestaat in de werkelijkheid niet. Want wanneer het komt tot uitspraak dan spelen ook de niet-wezenlijke eigenschappen mee. Niettemin is de fonologie van grote betekenis in de taalwetenschap. Zij is ook van betekenis voor de spelling. Zij perkt de gestelde regel: schrijf zoals ge spreekt, op drastische wijze in. En in boeken die over de fonologie handelen kan men herhaaldelijk lezen dat een spelling die rekening houdt met de fonologie niet zo ver af ligt van de traditionele spelling. Jac. van Ginneken, een verwoed voorstander van de „vereenvoudigde spelling” van Kollewijn, werd door zijn kennismaking met de fonologie bekeerd tot de traditionele spelling, al behield hij nog wel enkele wensen tot verande-

ring. Hij schreef toen zijn m.i. nog altijd lezenswaardig boek „Grondbeginselen van de schrijfwijze der Nederlandsche taal” (1931).

Er zijn ook andere motieven aan te voeren tegen de regel: schrijf zoals ge spreekt. Moeten we schrijven: „ik hep” i.p.v. „ik heb”? We zéggen inderdaad een p, maar het werkwoord is toch „hebben”? en we zeggen toch ook: wij hebben? Trouwens, in bepaalde woordcombinaties wordt het ook in de 1ste pers. enkel-

voud „heb”. We zéggen: „ik hep gefietst”, maar: „k Heb een jasje gekocht”, omdat op „heb” een woord volgt dat met een klinker begint. Hier komt de regel der analogie, der overeenkomst in zicht: We zeggen „hont”, maar we schrijven „hond”, omdat het meervoud „honden” is. We zeggen „hij hout”, maar we schrijven „hij houdt”: met een d omdat het werkwoord „houden” is, en met dt omdat we ook zéggen: hij loopt.

gezet. Ook niet om een weigering tot ondertekening van de belijdenis. Want dat had hij bij zijn intrede in Winnipeg gedaan. M.a.w. een ergere veroordeling van zijn kerken kan ds Stel niet geven!

Want ds Stel geeft toe, dat het kerkelijk leven daar in Canada rustig voortging zónder die ondertekening onder dat formulier. Dat de dominees zichzelf en elkaar rustig als wettige dienaars erkenden. Ook ds De Haan. Zónder dat ze de formule hadden ondertekend. Totdat een nooit uitgevoerd besluit uit een archief werd opgediept! Toen was de ondertekening van dat formulier ineens conditio sine qua non.

Toen ds De Haan — om 's HEREN wil en Zijn gemeente — weigerde, moest hij dus (!) worden geschorst en afgezet. Hoewel er geen gedachte aan afwijking was. Hoewel hij de belijdenis door zijn ondertekening aanvaard had. Hoewel hij reeds jaren zónder die ondertekening van het formulier wettig dienaar van Winnipeg was geweest. Net als de andere predikanten trouwens. Maar nu moest er achteraf, wegens een classisbesluit nog iets bij voor die wettigheid. En toen stond hij met zijn tien kinderen op straat.

Uit deze brief van ds Stel spreekt niet de evangelische barmhartigekerk, maar de politiek. En aan agenten wordt geleerd de verordeningen te hanteren naar hun **bedoeling**. Hier was geen gedachte aan ketterij in het spel! Maar hier héerst de verordening.

Ik veronderstel, dat het voor ds Stel niet nodig is citaten te geven om op de eenzijdigheid van zijn brief te wijzen. Want dat kan afgedaan worden met de rondborstige vraag: als er nu niets aan de hand was geweest, ds Stel, zou het dan zó zijn gegaan?

A. P. Muys

VRIJ... NIET LOSBANDIG

Er is onrust in onze kerken.

De stemming is geprikkeld; en wie de kerkelijke bladen leest, ontmoet er telkens de uiting van.

Het is bedroevend om te moeten constateren dat er een spraakverwarring onder ons is, zoals ds. Meester van Amsterdam onlangs opmerkte, en het is tevens verbijsterend om te constateren op **welke manier** prof. Kamphuis in de reformatie van 13 mei j.l. met zijn driestar „verdwaasde oppositie”, zijn smaad en hoon uitstort over getrouwe diensknechten en ambtsdragers van onze Here Jezus Christus en oproept tot openbare scheurmaking.

De gevolgen blijven niet uit zoals een ieder kan weten.

Lopen de rillingen niet over uw rug als we het ingezonden van br. Kalis b.v. lezen in de reformatie van 3 juni j.l.?

Steeds opnieuw dringt de vraag zich naar boven; moet dit nu zo? Zou 't niet beter zijn, te oordelen, ook in dezen, naar de aard der liefde?

Zolang iemand op de bodem van de bestaande belijdenis aandringt op een opnieuw belijden, zoolang heeft niemand recht, daarvan kwaad te spreken of het wapen der verdachtmaking te gebruiken om tegen te houden wat men zelf, om welke reden dan ook, niet verlangt.

Het gaat de ondertekenaars van de "Open Brief" immers om het afwijzen van een bepaalde conclusie, een bepaald opereren met een deel van de belijdenis t.a.v. de vrijmaking?

Een bekend theoloog onder ons heeft eens gezegd:

"Ieder belijdenisgeschrift is altijd allereerst op dit punt te toetsen: is het de confessie der **algemene kerk** of het gevoelen van een groep van theologen? Primair in de beoordeling van een kerkelijk confessioneel papier is niet de vraag: ben ik het eens met een bepaalde zienswijze, maar die heel andere vraag: wordt hier geprofetéerd vanwege een goddelijke noodzakelijkheid? Want zo een confessie boven hetgeen geschreven is, dan jaagt ze Gods volk uiteen, dan is ze een aanstoot op de weg van Christus kerkvergadering".

Wel, dit woord heb ik ter harte genomen; ...in Zondag 21 van de catechismus wordt gevraagd: Wat gelooft gij van de heilige algemene Christelijke kerk?

En dan volgt het ons allen bekende antwoord, met daaronder verwijzing naar de Schrift. Wanneer wij deze Schriftgedeelten goed lezen en in het verband waarin zij voorkomen, dan zien we dat de Schrift en dus God zelf over de kerk spreekt op het niveau van wereldproporties, en in dit licht moeten wij ook de art. 27, 28 en 29 van onze geloofsbelijdenis lezen.

Ingezonden

Winnipeg, Canada mei 30 1967

Dringend Verzoek aan 'Opbouw' tot Eerherstel van de Gesmade Canadian Reformed Zusterkerken.

In 'Opbouw' van 24 maart 1967 is een artikel verschenen „Het andere front”, dat zich o.a. bezig houdt met de schorsing en afzetting van ds. De Haan in Canada.

Ik heb geen behoefte om te schrijven tegen bepaalde voorstellingen daarin gegeven inzake plaats en betekenis van de wet Gods in het leven van de N.T. kerk; evenmin inzake bepaalde toepassing van het kerkrecht in 't geval van een predikant, die het Ondertekeningsformulier van Dordrecht weigert te tekenen.

Wel meen ik, dat de Canadeese zusterkerken recht hebben op opname van dit ingezonden in verband met de volkomen onware voorstelling, welke de schrijver van genoemd artikel geeft over de gang van zaken met betrekking tot de schorsing van ds. De Haan. Want de eer en het goed gerucht van deze zusterkerken zijn in dit artikel niet naar de belijdenis van Zondag 43 van de Catechismus voorgestaan en bevorderd, hoewel toch 'Opbouw' zelf zan zich getuigt, dat ze dienen wil tot opbouw van het gereformeerde leven, iets wat door onwaarheid toch niet tot stand komt!

De schrijver verhaalt, dat in Canada ds. De Haan „niet helemaal in het gareel” liep.

De moeite hier met hem was, dat hij oordeelt „de kerk moet de genade verkondigen, niet de wet of een bepaald gedragspatroon prediken” enz.

En dan vervolgt de schrijver:

„De andere leidende figuren op de meerdere vergaderingen van Canada, die meer aan de traditie in de gereformeerde kerken vasthouden, gaven zich maar weinig rekening van de waarheidselementen in het standpunt van ds. De Haan. Ze gingen goed technisch naar de stijl van het instituut te werk. Met de drie formulieren was niets aan te vangen. Maar moet het bevestigingsformulier van Dordt niet óók getekend wezen? Zonder dat ben je geen wettig dienaar. En met dat formulier hebben we de dominees beter onder controle. U weet wel: ipso facto geschorst! Zo is nu eenmaal onze kerkwet.”

Als er iets is, dat pijn doet, dan is dat, een leugenachtige voorstelling aangaande dat, wat men gedaan heeft, en een beschuldigd worden van een zondige handel, die men helemaal niet heeft verricht. Dat de wereld der zonde buiten de kerk zo tegen de broederschap in Christus optreedt, wel, dat moeten we om Christus' wil aanvaarden. Maar dat dat ook zelfs kan komen van de kant van hen, die je over de oceanen heen je broeders en zusters in de Here noemt, dat is schier onbegrijpelijk! Zelfs, al doet ds. De Haan alles om zijn blaadje 'Unity' over die oceanen te doen spreken!

De werkelijkheid, zoals die zich hier heeft afgespeeld, echter is, dat de Canadeese classes, die ook van ds. De Haan ondertekening vroegen van het Dordtse formulier, met de beloften die daarin voorkomen, niet de minste gedachte hebben gehad van verdenking tegen de leer van deze vroegere predikant onzer kerken. Zoiets is **nooit, en ook nooit**, op deze classes aan de orde geweest!

De feitelijke toedracht is deze:

In 1952 al besloot de classis-west, nov. 27, in de classicale regelingen, dat in 't classicaal archief bewaard zal worden o.a. het ondertekeningsformulier, „ondertekend door alle predikanten in het classicaal ressort.”

Dus: sinds 1952 bestond in de classis-wet de afspraak 't ondertekeningsformulier te laten tekenen door al de predikanten van de classis, ook de nieuw binnen komenden, ook dus ds. De

Haan, die in 1958 naar Canada kwam.

Niet zekere moeite met hen over bepaalde wets-ideeën, maar het besluit van 1952 bond de classis-west om 't ondertekeningsformulier ook aan ds. De Haan voor te leggen.

Het verloop daarvan was als volgt: uit de Acta van classis-wet, 16, 17 nov. 1960, art. 36:

„In de persoonlijke rondvraag informeert Ds. J. Mulder naar het ondertekeningsformulier, dat volgens de regelingen in het archief dient te zijn. Medegedeeld wordt dat dit, indien al aanwezig, door geen van de nu dienstdoende predikanten ondertekend is. De archief-controllerende kerk zal een onderzoek instellen.”

En nu citeer ik verder uit een advies van kerkvisitatores, gedateerd maart 1965:

„In dit opzicht is helaas een groot verzuim begaan. Het besluit werd niet uitgevoerd. De kerk van Neerlandia, als archief-bewarende kerk, maakte van dat verzuim melding aan de classis van november 1961. Deze classis besloot, dat op de volgende classis een formulier aanwezig zou zijn en dat dan daarover een besluit genomen zou worden.

Op de classis van juni 1962 was een engelse vertaling van het in de nederlandse kerken gebruikte ondertekeningsformulier ter tafel. De classis besloot dit in de acta op te nemen en de kerken in de gelegenheid te stellen zich hierover voor de volgende classis te beraden....” (Maart classis 1963)

„Op deze classis werd het formulier aan de predikanten ter ondertekening voorgelegd. Dat kwam toen dus niet zo maar uit de lucht vallen. Het was niets anders dan een uitvoeren van een besluit, door de november-classis '52 genomen en sindsdien door de kerken, door het aanvaarden van de classicale regelingen, geratificeerd.”

Wel, dit zijn feiten, ook uit de mond van kerkvisitatores, t.a.v. ds. De Haan en de door de Canadian Reformed Churches van hem gevraagde beloften van het ondertekeningsformulier. Zijn weigering om de verklaring en beloften van dit formulier te geven heeft daarna, toen de classis deze weigering aan de kerkeraad van Winnipeg voorlegde, tenslotte geleid tot schorsing en afzetting, vooral ook omdat ds. De Haan geen verklaring van zijn weigering tot tekenen van dit formulier, ook voor de kerkeraad van Winnipeg niet, wilde geven.

De gedachte als zou ds. De Haan „niet helemaal in het gareel lopen” bestond dus bij deze classis helemaal niet, is in de besprekingen nooit naar voren gekomen, wordt ook in de acta nergens vermeld.

En daarom is de voorstelling van genoemd artikel geheel in strijd met de werkelijke feiten, en het legt op de Canadeese zusterkerken een totaal onverdiende blaam!

Het enige, wat wij hier in Canada als uw zusterkerken daarom nu verwachten, is, na opname van dit Ingezonden in 'Opbouw', een rondborstige bekentenis dat zulk een artikel nooit in 'Opbouw' had mogen worden gepubliceerd.

Een eerherstel, waar de eer en het goed gerucht geschonden is, dient als helende zalf op een schrijnende wond!

Met dank voor opname, de Uwe in Christus,

H. A. Stel, V.D.M.,
Winnipeg 5, Man. 85 Elmwood Rd.

Commentaar

Stel, dat ds Stel in zijn brief de waarheid, heel de waarheid en niets dan de waarheid heeft medegedeeld, zoals die voor God kan bestaan en zelfs door ds De Haan zou moeten worden toegestemd: dan geeft hij in deze brief staan en zelfs door ds De Haan zou moeten afwijking van de belijdenis is geschorst en af-

De ondertekenaars van de "Open Brief" bestrijden onze belijdenis dus niet, doch spreken haar juist na.

In art. 27 lezen wij: "Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in een zekete plaats, of aan zekere personen maar zij is verspreid en verstrooid door de gehele wereld; nochtans te zamen gevoegd, en verenigd zijnde met hart en wil in éénzelfde Geest, door de kracht des geloofs."

In dit verband verstaan we het dat buiten deze kerk geen zaligheid is (art. 28). Wij mogen de kerk dus niet alléén zien binnen onze vrijgemaakte kerken als instituut.

Wordt door het "Wij zijn alleen ware kerk" juist de belijdenis niet disputabel gesteld? Ik geloof van wel.

Het is naar mijn mening óók juist om te stellen dat wij ons in 1944 niet hebben vrijgemaakt van de valse kerk, maar wij hebben ons vrijgemaakt van de onschriftuurlijke bindingen. En dàar mogen wij God nog steeds dankbaar voor zijn, zoals dit ook in de "Open Brief" tot uitdrukking komt.

Wij moeten vrij willen blijven, zonder menselijke bindingen; dit is niet losbandig en ook krijgen wij hierdoor geen "elk-wat-wils kerk" zoals br. Kalis schrijft, maar we blijven gewoon Gereformeerde Kerk welke zich gebonden weet aan Gods Woord.

Purmerend

G. F. Vel Tromp

IS OPBOUW TOLERANT?

Van verschillende zijde in onze kerken hoort men in gesprekken aangaande de moeiten van ons kerkelijk samenleven, de opmerking dat Opbouw een tolerantie voorstaat, welke de kerkelijke grenzen overschrijden.

Men zegt: kerkrechtelijk zijn het muggenzifters, maar als de trouw aan de Belijdenis in geding is, dan zwijgt men in alle talen. (Broeders die verdacht worden van afwijking, worden in bescherming genomen.) Dit werd ons als lezers steeds weer voor de voeten gegooid. Toch ben ik van harte verblijd dat Opbouw een goede tolerantie sinds haar oprichting voor ogen staat. Want zolang wij als Vrijgemaakten nog onderweg zijn hebben wij van Christuswege de Roeping om elkander vast te houden tot het einde toe, en niet direct klaar staan met zwaargeladen woord als trouwbreuk (en in daden omgezet met schorsen en afzetten). Wat zoeken wij als Vrijgemaakten? Een Uniforme Kerk waar ieder langs hetzelfde kerkpadje loopt, welke helaas nu door kerkelijke vergaderingen voor ons uitgestippeld wordt?

Broeders zegt ons Paulus woorden in Fil. 3 vers 12 tot 16 niets meer ook ten aanzien van onze huidige kerkelijke moeiten?

Paulus verfoeide alle Uniformiteit.

Een uniforme kerkopvatting leidt naar een valse gerustheid. Elkander vermanen dat vraagt de Heere van ons. Wij zoeken allen het goede voor de kerkstad.

Maar dan ook eerlijke kerkzaken doen; wil men handhaving van de Belijdenis? Zeer goed, maar dan ook geen geknoei met de kerkorde, want er zijn er die goochelen met de kerkorde. Ze kennen de trucjes. Als men maar bedenkt dat ons kerkverband naar de ontbinding geleid wordt.

Knoeien met de K.O. is even erg als knoeien met de Belijdenis.

Want de Heere eist van ons dat wij ook in kerkzaken recht en gerechtigheid zullen lief hebben.

Gramsbergen

A. Regeling

Oude palen verzetten?

I

Voor onze volwassen kerkleden, en ook voor heel veel jongeren, zijn de woorden Kampen en Theologische School ongeveer synoniem. Ze zijn zó onafscheidelijk aan elkaar verbonden, dat, wanneer het éne genoemd wordt, men meteen denkt aan het andere. Een meer dan 100-jarig stuk kerkgeschiedenis is daarvan de achtergrond. Zal dit zo blijven?

In het 2 maart-nummer van „de Steur”, een wekelijks te Kampen versijnd advertentieblad met velerlei plaatselijk nieuws, staat een hoofdartikel op de vóórpagina waarboven met grote letters: Wordt de Vrijgemaakte Geref. Theol. School overgeplaatst? De stof voor dit artikel ontleent het blad grotendeels aan de Kerknieuwsrubriek in het Friesch Dagblad. Voor hen die de vrijgemaakte bladen lezen was het geen „nieuws” meer; zij wisten dat over dit onderwerp zowel in Reformatie als in Geref. Gezinsblad was geschreven.

In de Reformatie heeft Pater Iater (een arts te Leiden) gepleit voor verplaatsing van de School uit Kampen, en dan liefst naar Amersfoort. Dr. J. vreest dat de studenten te Kampen niet het geestelijk voedsel krijgen dat ze nodig hebben. Hij heeft daarbij niet het oog op de theologische opleiding, die voor hen hoofdzaak is, maar op enkele onderdelen van de wetenschap die in andere faculteiten worden onderwezen. Hij vreest dus dat ze geestelijk ondervoed worden, en peinst er als goed medicus over hoe daaraan een eind te maken.

Evenmin als een kind dat alleen wittebrood en melk gebruikt, sterk zal worden en gezond blijven, zo min kan tegenwoordig een theologisch student een stevige dominee worden, wanneer hij alleen theologie studeert. Hij zou dan te zwak staan in de tegenwoordige wereld met zijn massale hoeveelheid wetenschap op een oneindig aantal gebieden.

Hoewel er natuurlijk niet aan te denken valt dat een a.s. dominee zich op elk terrein van de wetenschap zou moeten begeven, zo meent Dr. J. toch dat er althans iets gebeuren moet; en dan wel ten aanzien van een paar onderdelen van de wetenschappen die in deze tijd moeilijkheden geven omdat ze nauw verband houden met de theologie. Hij noemt als zodanig sterrekunde, biologie en geologie, waarvan we allen weten dat ze hen die deze vakken als hun studieterrain

hebben gekozen, voor de grote moeilijkheid plaatsen de zo bitter nodige synthese te vinden tussen hun geloof en hun wetenschap.

Het is dus nuttig en nodig dat de theologen uit Kampen enig inzicht krijgen in de stof die in enkele natuurfilosofische faculteiten wordt gedoceerd, opdat ze bewaard blijven voor een al te oppervlakkig en hovaardig oordeel, dat tengevolge van totale onkunde geveld zou kunnen worden.

Om dit tekort aan te vullen, acht Dr. J. 2 dingen nodig: in de eerste plaats moet het onderling verkeer van de Kamper studenten met vrijgemaakte collega's uit Utrecht en Amsterdam bevorderd worden, om tot gedachtenwisseling te geraken; in de tweede plaats moeten de theologische studenten colleges gaan volgen van hoogleraren te Utrecht en Amsterdam, en studenten uit genoemde steden van theol. professoren te Amersfoort.

Dit plan lijkt heel eenvoudig en aantrekkelijk; studenten uit verschillende faculteiten bij elkaar brengen, om ieder vanuit eigen milieu en studierichting hun inzichten en moeilijkheden te uiten, en te toetsen aan die van anderen. En verder, de studenten reizen nu en dan naar elkaars universiteit om aan de voeten van andere hoogleraren dan hun eigene te zitten.

Het lijkt doodeenvoudig. Maar als men zich indenkt wat er allemaal mee annex is, wat een tijd het van de studenten zal vergen, wat een organisatie, wat een energie er voor nodig is om het voorgestelde program uit te voeren, dan komt men tot de conclusie dat het verre van eenvoudig is.

Maar — dat is nog niet het ergste. Vóór aan de uitvoering van het plan van Dr. J. zou kunnen worden begonnen, moet volgens hem aan één gróte voorwaarde worden voldaan: de Theol. School moet overgeplaatst worden van Kampen naar Amersfoort. Dr. J. gaat zelfs zó ver dat hij het plan oppert die verplaatsing maar alvast ernstig te overwegen.

Hij vertrouwt klaarblijkelijk dat de andere helft van zijn plannen dan ook wel slagen zal.

Dr. J. schijnt aan het probleem van de verplaatsing van de Theol. School niet zwaar te tillen; althans, hij laat dit niet merken.

Wanneer, zoals Dr. J. dat op goede gronden meent, het Oosten (Kampen) hulp nodig heeft uit het Westen, dan zijn er twee mogelijkheden:

of het Oosten verhuist naar het Westen, om daar die hulp te ontvangen, of het Westen gaat die hulp brengen naar het Oosten.

Omdat de berg niet naar Mohammed toekwam, besloot hij naar de berg te gaan; een zeer rationele oplossing.

Grote fabrieken hebben soms onderdelen nodig die ze zelf niet kunnen of willen fabriceren. Ze gaan dan niet hun groot bedrijf verplaatsen naar de plaats waar de onderdelen worden vervaardigd, maar laten ze aanvoeren.

Als een dokter het nodig oordeelt dat zijn patiënt fruit gebruikt, laat hij hem niet verhuizen naar de Betuwe of Walcheren of de N.O.P., want het is eenvoudiger dat het fruit naar de patiënt komt.

Zo moet m.i., vóór er wordt besloten de Theol. School naar elders over te brengen, overwogen worden of het niet beter is in de nood, voorzover die er is, op andere wijze te voorzien.

Welke andere middelen er zijn? Dan denk ik in de eerste plaats aan de bibliotheek van de Theol. School, de voorraadschuur van geestelijk voedsel. Waarschijnlijk is deze slechts schaars voorzien van studieboeken over sterrekunde, biologie en geologie. Aanvulling met een aantal met zorg uitgekozen werken zal nodig zijn. Een klein aantal deskundigen uit eigen kring zou verzocht kunnen worden die zorg op zich te nemen. De studenten moeten dan op een of andere wijze verplicht worden van het beschikbare materiaal een dankbaar gebruik te maken, b.v. door een verplicht tentamen.

Als op deze manier de bibliotheek nog beter dan tot nu toe dienstbaar gemaakt kan worden aan de opleiding, zal dat een nieuwe stimulans zijn voor de honderden vrouwen en meisjes die met grote volharding elk jaar 15 à 20.000.— gulden voor dit doel verzamelen. Misschien dachten ze wel dat de bibliotheek reeds volmaakt was, en zijn ze wel teleurgesteld als ze nu horen dat de studenten nog aan wetenschappelijke ondervoeding lijden. De schuld hiervoor ligt niet in onvoldoende toewijding van de dames.

In de tweede plaats is, zoals Dr. J. opmerkt, het tot stand brengen van persoonlijke onderlinge contacten tussen studenten uit Kampen, Utrecht en Amsterdam nodig, en bovendien van genoemde studenten met professoren van Theol. School en andere universiteiten. Dit kan zeker nuttig en prettig zijn, maar men verwachtte er niet te veel van. Voor het verwerven van gedegen kennis is eigen studie verreweg het belangrijkste. Het is merkwaardig dat er, juist terwijl ik aan dit artikel bezig ben, in het Geref. Gezinsblad van 15 maart een uitvoerig artikel staat waarin een Delfts hoogleraar een krachtig pleidooi voert voor afschaffing van cursorische massa-colleges, en vóór zelfstudie van de studenten. Men leze het, want een deel van de argumenten is ook van toepassing op de kwesties waar het hier over gaat. In elk geval pleit het tegen het transplanteren van de Th. School naar Amersfoort.

Het doel dat Dr. J. voor ogen heeft wordt m.i. beter bereikt door speciaal belegde conferenties in de vakantie, waar professoren en studenten enkele dagen bijeen zijn om een goed voorbereid program af te werken, waarin de cardinale vragen betreffende genoemde drie vakken worden besproken. Verder moet men m.i. de studenten in de theologie niet te veel willen dirigeren. Zij die serieus de studie voor gereformeerd predikant hebben gekozen, moeten een zekere ruimte voor zelfontplooiing hebben, ook in de vacaties. In deze tijd met zijn vele reis- en communicatiemiddelen, zal de een het hier, de ander daar zoeken. En of de Theol. School dan te Kampen staat of te Amersfoort, dat doet er weinig toe.

Het door Dr. J. geopperde plan betekent m.i. voor de Theol. School: een zware operatie met een twijfelachtige uitslag. Verstandige interne therapie is minder riskant en levert zelfs betere kans op herstel. Dus is m.i. de keus niet moeilijk.

Ten slotte, daar ik enigszins een materialist ben, breng ik ook de financiële kant even naar voren. Heeft Dr. J. zich ook neergezet om de kosten te berekenen? Het zal wel niet om een paar ton, maar wel minstens om een paar miljoen gaan. Is dat bereikbaar?

In het Geref. Gezinsblad is verplaatsing van de Theol. School van Kampen naar Amersfoort ook voorgesteld, maar om totaal andere redenen. Daarover misschien iets in een volgend artikel.

P. Pel.

De onveranderlijkheid Gods

TE BERDE

Waarom wordt Groen van Prinsterer zo vaak in onze kringen mis-kend?

In het Handboek voor de Vaderlandsche Geschiedenis merkt Groen m.b.t. de Bataafse Republiek op: „Men schaamde zich zijner Vaders en verkoos door een achteruitsprong van 18 eeuwen, het nakroost van onverbasterde Germanen te worden genoemd”. Dit oordeel van Groen is lang niet mals en aangezien wij nog niet zolang geleden in één der gereformeerde periodieken dit citaat van Groen met instemming aangehaald vonden, leek het ons juist na te gaan of dit oordeel ook rechtvaardig was. Wij koesterenden eerlijk gezegd een zeker wantrouwen tegen deze uitspraak, aangezien deze ons te veel rook naar „een slechte boom brengt alleen maar slechte vruchten voort” en nogmaals: dit is geen historische wet en als zodanig ons ook niet in de H. Schrift geopenbaard.

Het is overbodig om aan te tonen dat Groen de Bataafse Republiek beschouwde als een vrucht van de a-religieuze Verlichting en het is o.i., gelet op de tijd waarin hij leefde en de strijd die hij voerde, begrijpelijk dat Groen tot dit oordeel (zie boven) kwam. Groen schreef echter dit oordeel in zijn Handboek, een handboek voor de geschiedenis en dan wordt geëist dat hij voor dit oordeel ook historische bewijzen geeft en... dat doet hij niet.

Wat gebeurde er in 1795? Dit, de statenbond: de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, werd omgezet in een eenheidsstaat: de Bataafse Republiek. Om deze eenheid ook in de naam van de nieuwe republiek te demonstreren greep men terug op de Bataven. Het was deze naam die reeds lange tijd in de republiek als symbool van de eenheid van alle bewoners der verschillende gewesten gold. Deze bewering vraagt om bewijzen!

Als Jan Pietersz. Coen, geboren te Hoorn, het nieuwe rendez-vous op Java Nieuw-Hoorn wil noemen, handhaven de Heren XVII hun reeds vroeger genomen besluit om deze stad „niet te noemen naar eenige plaats in Nederland, maar, als symbool van het heele Nederlandsche volk, Batavia” (Stapel, Ges. Ned-Ind, 68). Coen staat bekend als een Calvinist en ook als een man die de Heren XVII tegenspreken durfde. Hij doet het niet!

Ongeveer in diezelfde tijd verschijnt van de bekende dichter Huygens, Calvinist en sekretaris van de Prins, een gedicht, getiteld: Batava Tempe, waarin hij de Voorhout in De Haag bezingt. De Haag was toen de vergaderplaats van de Staten-Generaal (van alle gewesten)!

Als klap op de vuurpijl geldt wel de naam van prins Willem V. Deze werd door zijn vader, die de eerste stadhouder was van alle gewesten, genoemd: Willem Batavus!

Uit het bovenstaande menen wij vrijelijk te mogen konkluderen dat de naam „Bataaf” of „Bataven” gold als symbool van de eenheid en dat een zekere vooringenomenheid tegen de Bataafse Republiek Groen parten gespeeld heeft.

Hebben wij nu Groens gebagatelliseerd of geridiculiseerd? Neen, wij hebben gemeend in Groens geest voort te werken. Wij zien Groen als een groot pionier op vele terreinen, o.a. op dat van de Christelijke staatkunde, van het Christelijk onderwijs en van de Christelijke geschiedsbeschrijving. Groen eren is ons inziens niet: hem zonder meer napraten, maar werken in zijn geest, zonodig d.m.v. kritiek, zelfs van principiële kritiek op zijn werk.

Westerhuis

Op 19 maart 1965 promoveerde te Nijmegen tot doctor in de wijsbegeerte de heer (nu dr.) P. den Ottolander, onder leiding van prof. dr. J. H. Robbers S.J. als promotor, op het proefschrift *Deus immutabilis, met de ondertitel Wijsgerige beschouwing over onveranderlijkheid en veranderlijkheid volgens de theo-ontologie van Sint-Thomas en Karl Barth*. Dr. den Ottolander is van reformatische herkomst en overtuigd rooms-katholiek. Zijn belangstelling voor reformatische mensen en geschriften is onverzakt en mogelijk zelfs toegenomen, zoals het alleen al blijkt uit de literatuurlijst, pp. 240-248, maar meer nog uit het feit dat op p. 98 bij het begin van het hoofdstuk „metafysiek van Gods veranderlijkheid en onveranderlijkheid in Karl Barth's Kirchliche Dogmatik” in een noot vermeld wordt: „Gaarne danken we hierbij Prof. Dr. S. U. Zuidema, onze leermeester, en Prof. dr. ir. A. E. Loen voor het doorlezen en kritiseren van ons gedeelte over Barth.”

Evenals het feit dat deze dissertatie een wijsgerige studie wil zijn trekt het onze aandacht, dat de auteur spreekt van „De metafysiek in Barth's „Kirchliche Dogmatik””. Wat het eerste punt aangaat: daaruit blijkt dat dr. den Ottolander een bepaalde mening heeft over theologie en wijsbegeerte en hun verhouding. We lezen op p. 99: „De band tussen wijsbegeerte en openbaring lijkt ons zo innig, dat het mogelijk en zinvol is een theologische (cursivering van K.J.P.) beoordeling te geven van de manier waarop de wijsbegeerte, al dan niet bewust, de christelijke openbaring heeft geassimileerd, c.q. afgewezen.” De schrijver vervolgt: „Maar wij willen hier juist het omgekeerde doen. Iedere theologie im-

K. J. Popma

pliceert een bepaalde wijsbegeerte, en vraagt wat dat betreft om een filosofische beoordeling. Die beoordeling kan constateren, dat een bepaald geloof en een bepaalde metafysiek met elkaar staan of vallen, althans per consequentiam. Maar daarmee herleidt zij de metafysica nog niet tot een geloofswaarheid die voor de natuurlijke rede onkenbaar is.” Tot ons genoegen tekent de auteur daarbij in een noot aan: „Vgl. voor een tegenovergestelde sententie: K. J. Popma, recensie op Prof. J. A. J. Peters' *Metaphysica in Philosophia Reformata* 25 (1960) 78-81.”

Dit brengt ons tegelijk tot het eerste, nl. dat deze dissertatie een wijsgerige studie wil zijn: metafysica is een wijsgerig „vak” waaraan de kenkracht van de natuurlijke rede ten grondslag ligt, maar tegelijk staan metafysica en geloof zo dicht bij elkaar dat zij met elkaar staan of vallen. Prof. Dr. P. Smulders geeft in zijn studie *Het visioen van Teilhard de Chardin*, 1962, 194 een o.i. gelukkige omschrijving van „metafysiek” t.w. „een wetenschappelijke reflexie op de noodzakelijke zijnszinnen” en noemt dit, o.i. terecht, de eigenlijke en gangbare zin van het woord. Dr. den Ottolander gebruikt dit woord ook inde betekenis. Hij neemt daarbij een gematigd standpunt in: hij zegt niet, zoals velen zijner geleerde geloofsgenoten, dat de metafysische stellingen overtuigend bewezen kunnen worden buiten kerk en Openbaring om, maar hij zegt ook niet dat zijn metafysica, afhankelijk is van een religieus grondmotief en om die reden een geloofstuk genoemd zou mogen worden. Hij heeft een wijsgerige studie geschreven over een theologisch onderwerp, omdat z.i. een wijsgerige beoordeling mogelijk is, d.w.z. omdat men over de onveranderlijkheid Gods kan denken en spreken in het kader van een natuurlijke theologie. Hij wijst er op, dat ook Karl Barth dicht bij dit standpunt staat, vgl. p. 112, waar hij een zinsnede aanhaalt uit de K.D., I/1, 171: „Gegeven de louter extrinsieke band tussen het goddelijk openbaringsgebeuren en de menselijke filosofieën, gegeven ook de noodzakelijkheid van deze samenhang voor onze godskennis, rijzen er vele vragen: „...die Theologie ist in der Tat, so gewisz die sich der menschlichen Sprache bedient, auch eine Philosophie oder ein Konglomerat von allerlei Philosophien.” Dr. den Ottolander vraagt dan: „Wat is de intrinsieke waarde van deze theologisch-filosofische stelling over de extrinsieke verhouding van theologie en filoso-

fie? Heeft volgens deze stelling onze godskennis zelf intrinsieke waarde? Wat is de theologische inspiratie van deze thesis, en wat voor filosofie impliceert zij?”

Allereerst merken wij op, dat dr. den Ottolander wars is van de protestantse gewoonte, die men bij praktisch alle reformatische theologen aantreft, zich met een Jantje van Leiden af te maken van de vraag naar de verhouding van theologie en wijsbegeerte (ook Barth ontkomt daaraan niet) en naar de mogelijkheid en ruimte om in filosofische trant vragen te stellen omtrent de structuur en de legitimiteit van het theologiseren.

Dat wil evenwel niet zeggen, dat dr. den Ottolander type van theologiseren voor ons aanvaardbaar zou zijn: hij acht een theologische bezinning op de wijsbegeerte en haar grondmotieven zinvol (99), en het omgekeerde ook! Dit laatste vinden wij zeer sympathiek, te meer omdat zulks in de wereld van de theologen erg ongebruikelijk is: deze broeders immers menen gewoonlijk, dat hun theologie alles kan begrijpen inclusief zich zelf, zodat zij vrijmoedig, doch met sober resultaat, theologische bezinning op de wijsbegeerte plegen, en daarbij dan uiteraard de mening zijn toegedaan dat géén wijsbegeerte enige theologie zou kunnen beoordelen, noch ook zichzelf, bijaldien „de” theologie de beoordeling van alle filosofieën reeds zou hebben volbracht, of wettig kan volbrengen.

Het is een verademing nu eens kennis te maken met een degelijke studie, waarin de mogelijkheid-tot-beoordeling van het theologiseren door een filosofie niet in twijfel wordt getrokken. Zelfs een zo scherppinnig man als Karl Barth, die héél goed de filosofische kern van de theologie ziet, wordt daardoor geen streepje geholpen ten bate van een beoordeling van die theologie zelve. Wel zegt hij K.D. I/2, 816: „De exegeet zal, reeds in hetgeen hij als waarnemer en schrijver (Darsteller) zegt, bij elke stap laten blijken, dat hij — bewust of onbewust, op consequente of inconsequente manier — uitgegaan is van een bepaalde kentheorie, logica en ethiek, van bepaalde voorstellingen en idealen betreffende de verhouding van God, wereld en mens en van hier uit tot de text gekomen is en dat hij deze voorstellingen en idealen ook als lezer en verklaarder niet zo maar even verloochenen kan. De een of andere filosofie, d.w.z. de een of andere door hemzelf gevormde opvatting betreffende de vraag, hoe alles in de grond der zaak is en zich zou kunnen verhouden — al was het ook een erg populaire, aforistische, rommelige (krause) eklektisch wankelende filosofie — heeft een ieder, ook de eenvoudigste Bijbellezer (en deze laatste misschien juist met bijzondere stelligheid en taaië volharding), en zo iets heeft ook die Bijbellezer die, naar het lijkt en naar de bedoeling van zijn program geheel en al toegewijd is aan zijn waarneming, d.w.z. de geleerde Bijbelgebruiker.”

Dit alles heeft Karl Barth gezien en het doet hem niets.

Het geeft hem geen draad hulp in de richting van een wijsgerige kritiek op zijn eigen theologiseren. Want hij gelooft heilig in de oppermacht van de theologische bezinning. Eventueel gaat hij zichzelf als theologisch exegeet en als zodanig besmet met filosofische grondgedachten, op theologische wijze te lijf; want hij is niet af te brengen van zijn geloof (d.w.z. bijgeloof), dat zijn theologiseren hem ten slotte over alle wijsgerige afronden heen zal helpen. Hij gelooft niet, dat zijn Christgeloof bij machte is zijn theologie in de kritiek te brengen, eventueel langs de weg van een filosoferen-in-Christus.

Het is bijkans ongelofelijk: blijkens de zoëven aangehaalde passage is het Barth volkomen duidelijk, dat de exegeet *altijd* met wijsgerige vooroordelen belast is. Maar hij gelooft óók, dat hij deze moeilijkheid langs theologische weg zal kunnen overwinnen, omdat hij, juist als dr. den Ottolander, de band tussen wijsbegeerte en Openbaring zó innig vindt, dat het mogelijk en zinvol is een theologische beoordeling te geven van de manier, waarop de wijsbegeerte, al dan niet bewust, de Christelijke Openbaring heeft geassimileerd, c.q. afgewezen. Weliswaar wil dr. den Ottolander nu eens het omgekeerde doen. Maar hij zit eenmaal vast aan het geloof in de macht van het theologiseren om een filosofie te doorlichten. Al zijn inzicht in het wijsgerig en bepalend gehalte van een theologie helpt hem

zo min als Barth: beide geleerden spelen met de waarheid gelijk een zuigeling met een geladen pistool, en zij kunnen dit doen omdat voor hen „theologie” en „geloof” soms identiek zijn.

Op p. 124 citeert dr. den Ottolander een uitspraak van ds. G. E. van Teylingen uit diens artikel *Over den wijsgeerigen achtergrond der dialectische theologie* (Phil. ref. X (1945) 23):

„De sceptische epochè, die hij (t.w. Barth) tegenover alle wijsbegeerte betracht, is zelve ook van wijsbegeerigen aard”. Dit is een belangrijk onderwerp, dat we in de geschiedenis van de wijsbegeerte slag op slag tegenkomen. In de oudheid is het „klassieke” voorbeeld Gorgias, die in Plato's dialoog van die naam Socrates verwijt, dat hij op zijn middelbare of iets meer dan middelbare leeftijd nog altijd aan wijsbegeerte doet en hij zegt dit op grond van een mensbeeld van wijsgerige herkomst, volgens hetwelk een mens alleen in zijn pubertijdjaren filosofeert, maar volwassen geworden zich wijdt aan praktische politiek. Het huidige logisch empirisme is, op wijsgerige gronden, ten zeerste gekant tegen vele filosofieën, die het met een samenvattende aanduiding „idealisme” noemt, en als zijn aanhangers hun gronden ontwikkelen komt aan het licht dat dit wijsgerige gronden zijn. Er zit bijna altijd iets van cultuurvijandigheid in de wijsgerige afwijzing van de wijsbegeerte: bij Gorgias, bij de leiding gevenden in het logisch empirisme (die met de middelen van een gematematiseerde grammatica op verrassend militante wijze een opruiming houden onder het overgeleverde filosofisch erfgoed); en bij Karl Barth zit ook een stukje cultuurvijandigheid in zijn wijsgerige afwijzing van „de” wijsbegeerte (of, om met van Teylingen te spreken, in de sceptische epochè, die hij tegenover alle wijsbegeerte betracht); en iets daarvan, in veel milder vorm, is ook te vinden in de opvatting van dr. den Ottolander. Laatsgenoemde is er nl. van overtuigd, dat een theologische bezinning op de filosofie zinvol is. Dat dit een cultuurverarmende (het woord „cultuurvijandigheid” is t.a.v. dr. den Ottolander veel te sterk) factor is komt aan het licht, als we er op letten, dat in de door dr. den Ottolander toegelaten idee van theologische bezinning de oude aristotelische gedachte schuilt gaat van een theologie als koningin der wetenschappen. Het is opvallend dat deze idee, zij het in knappe vermomming, tegenwoordig in de gereformeerde wereld weer veld wint. Des te opmerkelijker, omdat men vindt dat er in vele huidige theologieën een antimetafysische tendentie aan te wijzen valt. Daar is zeker iets van waar. Maar diezelfde antimetafysici zijn er tegelijk op uit, Aristoteles' opvatting van zijn metafysische theologie als koningin der wetenschappen opnieuw op de troon te zetten. Dr. den Ottolander doet dit met een zeker recht: hij wil metafysiek bedrijven. Anderen doen dit in strijd met hun eigen antimetafysische tendentie en anti-aristoteliserende theologie. Vgl. hierover Dooyeweerd, *A new critique*, I, 178, noot 1, waar de bedoelde Aristotelesplaats vereld wordt, t.w. *Metaphysica*, B, 996 b 15.

De nauwe verbinding tussen theologische beoordeling en geloofskennis heeft bij dr. den Ottolander uiteraard een geheel andere achtergrond dan bij Karl Barth. Bij beiden fungeert het oordeel als pastoraal advies: men zou, met maar heel weinig overdrijving, de *Kirchliche Dogmatik*, een „systeem” (in de barthiaanse zin van dit woord) van pastorale adviezen kunnen noemen. Nu mogen we zeggen, dat de oudere en nieuwere scholastieken een zeker pastoraal element van huis uit hadden en hebben. De K.D. heeft dit pastoraal karakter in verband met de erkenning van de theologie als een functie van de kerk. Op die wijze drukt de neoscholasticus (zo dient hij zelf zich aan) dr. den Ottolander zijn overtuiging niet uit. Veeleer lijkt zijn opvatting omtrent het pastorale verwant te zijn aan die van mag. prof. Luchesijs Smits, die de nadruk legt op zijn plaats nemen in de actualiteit van de concrete kerk bij zijn uiteenzetting van zijn „nieuwere” opvatting van de eucharistie: in dit geschrift staat het pastorale element voorop (en niettemin geeft hij een nogal theoretische uiteenzetting van zijn visie op de zin van de eucharistie). Zo ook dr. den Ottolander: mogelijk is hij het helemaal niet eens met prof. Smits inzake het Avondmaal, maar de plaats die hij toekent aan theologie en pastoraat is toch vrijwel dezelfde. De achtergrond hiervan moet o.i. wel zijn, dat de R.K. geleerde, trouw aan de leer en de „spiritualiteit” van zijn kerk, in de grond van de zaak altijd sacramentalistisch denkt. Wij menen dat er onder de bevorderaars van de R.K. theologische vernieuwing ook wel

figuren zijn die dichter bij het reformatisch denken staan en b.v. aan het sacrament geen eigen autopistie toekennen; wij hebben althans de indruk dat prof. Fiolet in deze richting denkt. Maar in het algemeen treft men ook onder de aanhangers van de *théologie nouvelle* een duidelijk sacramentalisme aan, waarin het sacrament wél een eigen autopistie heeft. Dat moet wel tot gevolg hebben, dat er met betrekking tot de theologische opvatting een relatief grote vrijheid is, mits men de R.K. sacramentalistische geloofsleer en vroomheidspraktijk maar niet al te apert aantast.

Naar onze mening is het dr. den Ottolanders goed recht en tegelijk een nuchtere en juiste aanduiding, als hij aan Karl Barth de idee van een theoloog die aanhanger is van de antimetafysische metafysica: hij gebruikt in de *Zusammenfassung* op p. 237 de typografisch zeer gelukkige aanduiding „(Anti)Metafysik”. Deze overweging opent een wijd perspectief. Prof. dr. J. Sperna Weiland schrijft in zijn studie *Oriëntatie, Nieuwe wegen in de theologie*, 1966, 23, dat de 20ste-eeuwse mens, die mondig en daarbij tevens onmondig is, in zijn zelfexpressie in filosofie, literatuur enz. „geen andere, eigenlijke metafysische Werkelijkheid” meer kent of erkent. Dr. den Ottolander deelt de mening van prof. dr. H. Robbers S.J., dat geen denkend mens aan metafysica ontkomen kan, ook niet als hij antimetafysicus is. We denken onwillekeurig aan prof. ir. M. J. Granpré Molière, die eveneens een groot voorstander en bekwaam hanteerder bleek van dit typische R.K. argument.

Wij hebben maar weinig van dr. den Ottolander dissertatie kunnen bespreken. (De idee ener „theo-ontologie”, d.i. een zijnstheorie aangaande God, maakt op ons een wat oneerbiedige indruk.) Moge dit weinige aanleiding worden om deze uitstekend gedocumenteerde studie aandachtig te lezen; men zal er door verrijkt worden.

KERKNIEUWS

Beroepen te Ennumatil: Ds. P. van Gulp te Oldehove; te Kornhorn en Marum en te Huijzum: kand. H. J. Begemann te Gouda; te Alblaserdam-Nieuw Lekkerland: Ds. G. Blijdorp te Dokkum-Wierum; te Alkmaar (in samenwerking met Broek op Langedijk): kand. H. J. Begemann te Gouda.

Aangenomen naar Apeldoorn: Ds. J. H. Kamerbeek te Velp/Oosterbeek.

Ds. S. Braaksma. Ds. D. K. Wielenga van Rotterdam-C. bevestigde in Assen Ds. S. Braaksma als missionair dienaar des Woords. Als tekst had hij gekozen: 1 Kor. 2 : 7-8. Hierna bediende Ds. Braaksma het Woord uit Mark. 4 : 26-29. Na afloop van de officiële kerkdienst, werd nog door verschillende sprekers het woord gevoerd.

Ds. J. P. Moerkoert. Woensdagavond 21 juni j.l. bevestigde prof. dr. L. Doekes Ds. Moerkoert als predikant te Maartensdijk. Hij bediende daarbij het Woord uit Openb. 14 : 1, 4-5. Vervolgens verbond Ds. Moerkoert zich aan de gemeente met een preek over Spr. 16 : 20.

Kampen. Twee ouderlingen van de gemeente te Kampen zonden d.d. 21 juni 1967 een brief aan de gemeenteleden, waarin zij, voornamelijk vanwege hun bezwaren tegen de Open brief, die door Ds. J. O. Mulder te Kampen mede is ondertekend, de gemeente opriepen, de „ontrouwe ambtsdienst van de meerderheid van de kerkeraad” te verlaten en voortaan met hen „in de Dienst des Woords en der gebeden samen te komen”.

Zondag j.l. werden door hen afzonderlijke kerkdiensten belegd, waarin voorging Prof. J. Kamphuis.

Classis Gouda-Leiden-Woerden. In aansluiting op ons berichtje in het vorige nummer, laten we hier volgen de tekst van het classisbesluit inzake de kerk te Oegstgeest:

„De Classis Gouda-Leiden-Woerden is, overeenkomstig haar besluit d.d. 7 april 1967 inzake de „Open Brief”, van oordeel, dat de kerkeraadsdr. R. Brands door zijn weigering het genoemde classisbesluit te ratificeren, de samenwerking binnen de kerkeraad te Oegstgeest (die reeds geschonden was) verbroken heeft.

De Casalis is verder van oordeel, dat de ambtsdragers H. Moes en A. Munneke te Oegstgeest, die het genoemde classisbesluit wél hebben aanvaard, als vertegenwoordigers van de kerk te Oegstgeest geaccepteerd dienen te worden.

De Classis besluit derhalve de credentiebrieven, ondertekend door de brs. H. Moes en A. Munneke te aanvaarden. Zij besluit verder de kwestie van de afvaardiging uit Oegstgeest als slechts voorlopig afgehandeld te beschouwen, om haar opnieuw onder ogen te zien zodra de eerstkomende P.S. van Zuid-Holland in de zaak-Oegstgeest een uitspraak heeft gedaan.”

Dit besluit werd genomen met 11 stemmen voor en 7 stemmen tegen.

Verder besloot de Classis stappen te ondernemen tot het doen bijeenkomen van een buitengewone Particuliere Synode van Zuid-Holland, opdat de behandeling van het appèl van ds. Brands c.s. tegen het classisbesluit van 7 april j.l. niet zal behoeven te wachten tot medio 1968. Wat de tijd van samenkomen van een buitengewone P.S. betreft, denkt de Classis aan half oktober 1967.

Classis 's-Gravenhage. De classis 's-Gravenhage heeft in haar voortgezette vergadering van donderdag 15 juni j.l. besloten, de afvaardiging van de gemeente te 's-Gravenhage-Loosduinen niet in haar midden te ontvangen.

In haar besluit overwoog de classis, dat de kerkeraad van Loosduinen door het geen gevolg geven aan de classisuitspraken van 22 oktober 1966 en 2 maart 1967, welke besluiten betrekking hadden op het onderhouden van de bewaring van de eendracht der leer en het onderhouden van art. 31 K.O., zonder van deze uitspraken revisie te vragen of in appèl te gaan bij de meerdere vergaderingen, heeft gehandeld in strijd met art. 31 K.O. en met het beloofde in zijn credentiebrieven.

Voorts overwoog de classis dat ter classisale vergadering alleen aanvaard kan worden de afvaardiging van een kerkeraad, welk metterdaad toont te willen handhaven de belofte, welke in de credentiebrieven is vervat.

De classis besloot in een begeleidende brief de kerkeraad van Loosduinen in de Naam des Heren op te roepen om van zijn handelwijze terug te keren, opdat de door de kerkeraad geslagen breuk hersteld moge worden.

Studieverlof ds. P.P. Goossens. De kerkeraden van de Gereformeerde Kerken van Delfzijl, Loosduinen, Schouwerzijl c.a. en Winsum-Obergum. Zonden het volgende schrijven aan alle kerkeraden.

Weleerw. en Eerw. Heren en Broeders,

1. Wellicht herinnert U zich de brief van januari 1966, door de kerkeraad van Loosduinen gezonden aan alle zusterkerken in Nederland en aan de kerken van Oost-Soemba c.a., in welke brief wordt meegedeeld, dat de kerk van Loosduinen aan laatstgenoemde kerken steun aanbiedt, en wel in de volgende zin:

- als contactadres in Nederland;
- door zo spoedig mogelijk gelden in te zamelen voor de **overtocht** van de beroepen predikant, ds P. P. Goossens, naar Soemba;
- door haar diakenen te doen verzorgen de inzameling van geld en goederen tot leniging van de stoffelijke nood van dit ogenblik.

Op deze mededeling zijn verscheidene positieve reacties gevolgd, zowel in de vorm van daadwerkelijke geldelijke steun, als in die van toezeggingen daartoe.

Intussen zijn de voorbereidingen tot het verkrijgen van de benodigde visa ten behoeve van ds P. P. Goossens en zijn gezin zo ver gevorderd, dat de afgifte van deze bescheiden — indien zich geen onverwachte verhindering voordoet — mag worden tegemoet gezien. De kerkeraad van Loosduinen hoopt daarom, dat binnenkort de toezeggingen ten behoeve van de overtocht zullen worden gestand gedaan, doch tevens, dat vele kerken, die tot nu toe aan het

verzoek tot financiële medewerking geen gehoor gaven, maar daartoe wel bereid zijn, deze medewerking alsnog zullen geven.

Wij herhalen tot dat doel het **Gironummer 62.54.58** van de **Penningmeester der Zendingscommissie van de Geref. Kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen**.

Wilt U als aanduiding vermelden: „Overtocht ds. P. P. Goossens”?

Van tevoren zeggen wij U hartelijk dank.

2. Er is thans een dringende reden aan het vorenstaande het hieronder volgende toe te voegen. Lettende op de urgentie er van, verzoeken wij U uw aandacht **allereerst** te schenken aan deze toevoeging:

Het behoeft onder ons weinig uitleg, dat een Nederlandse predikant, die in Indonesië, op Soemba, zal gaan werken, tijd en gelegenheid moet ontvangen om zich zo goed mogelijk voor te bereiden op zijn nieuwe, zo geheel andere taak.

Ook is duidelijk, dat hij daartoe moet worden vrijgesteld van zijn gewone ambtelijke arbeid, teneinde zich onbekommerd te kunnen wijden aan de hoogst noodzakelijke studie van de Indonesische taal, land- en volkenkunde, zendingsmethodiek en de overige zendingsvakken. Alleen al door het noemen hiervan, zal er wel bij niemand enige twijfel bestaan, dat 4 à 5 maanden van voorbereiding nauwelijks toereikend zijn.

Toch staat ds Goossens Jr niet meer tijd ten dienste, nogmaals: indien zich geen onverwachte hindernis op de weg tot het verkrijgen der visa voordoet; 't geen waarom wij den Heere dagelijks bidden en waarop Hij verhooring gaf, zó, dat de U bekende voornemens nu lijken te zullen slagen.

De kerkeraad van Schouwerzijl, dit alles mede overwegende, heeft zich bereid verklaard ds P. P. Goossens zo spoedig mogelijk het onmisbare studieverlof te verlenen, in de hoop, dat de kerken, die meehelpten aan de bekostiging van de overtocht naar Soemba, ook willen bijdragen aan de voorziening van het levensonderhoud (met bijkomende kosten) van genoemde predikant en zijn gezin gedurende de kort bemeten tijd, die voor studie en overige voorbereiding ter beschikking staat.

Het zijn de kerken van Delfzijl, Schouwerzijl en Winsum-Obergum, die — na overleg met de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen — op zich hebben genomen te zorgen, met steun van de zusterkerken, voor de financiële regeling van genoemd studieverlof.

Het bedrag, dat nodig zal zijn, wordt begroot op ongeveer f 7000,—.

Het feit, dat de geldigheidsduur van de visa zeer kort is (na afgifte van het visum moet de betrokkene binnen 4 maanden op zijn bestemming, in Indonesië, zijn!), maakt het dringend noodzakelijk, dat vooral deze hulp **zeer snel** moet worden verleend.

Voor deze snellen hulp staat open: **Gironummer 89.54.91** van de **AMRO-bank te Delfzijl, t.g.v. Zendingscommissie Gereformeerde Kerk Delfzijl**.

Hartelijk hopen wij, dat U, inziende het bijzondere belang van de twee doelstellingen (in juiste volgorde: I. Studieverlof, II. Overtocht), deze met het gebed tot den Heere en Uw gave voor het werk onder Soembanese broederschap zult steunen.

Tot het geven van nadere inlichtingen (op korte termijn) zijn onderstaande kerken vanzelfsprekend gaarne bereid.

Met broederlijke groet verblijven zij,

Namens de Raad der Kerk te Delfzijl,
Ds. R. K. Wigboldus, praeses
W. Boekeloo, scriba,
Landstraat 56, Delfzijl.

Namens de Raad der Kerk te Loosduinen,
Ds. J. W. Verhey, praeses
J. Hensen, scriba,
Kraaijenlaan 68a.

Namens de Raad der Kerk te Schouwerzijl,
J. Koster, wnd. praeses
J. van Rijssel, 2e scriba,
Mensingeweer.

Namens de Raad der Kerk te Winsum-Obergum
J. Rozema, praeses,
R. O. de Vries, scriba,
Kloosterstr.1, Winsum (Gr.).

Onderschrift. Uiteraard staan de in bovenstaande brief genoemde gironummers ook wijd open voor alle broeders en zusters, die zich persoonlijk geroepen achten het gestelde doel te helpen verwezenlijken.

ADRESSEN

Ds. J. Bomhof: „De nije Weeme”, Van Limburg Stirumstraat 4, Bergentheim, tel. (05233) 252; **Winterswijk,** scriba, M. Berends, Prins Hendrikstraat 16, Winterswijk, tel. (05430) 2106; **Halfweg,** scriba: D. Dreschler, Dennenlaan 39, Zwanenburg (post Halfweg), tel. (02907) 4650.

STUDENTENLEVEN

Voor hen, die in Amsterdam gaan studeren.

Dit bericht is beloofd om u er op te wijzen, dat u als gereformeerd student in Amsterdam niet alleen hoeft te staan. Er bestaat namelijk in Amsterdam een Vereniging van Gereformeerde Studenten, die als grondslag heeft Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid, en waarvan de leden elkaar in confrontatie met wetenschappelijke en andere problemen willen helpen.

De V.G.S.A. heeft ruim 90 leden en is onderverdeeld in drie dispuuten, waarbinnen zowel aan het studiekarakter als aan het gezelligheidsleven aandacht wordt besteed. Daarnaast bestaan er binnen de vereniging een aantal Bijbelkringen. Over enkele jaren zal de V.G.S.A. kunnen beschikken over een nieuwe sociëteit op de terreinen van de Vrije Universiteit, waarin al haar activiteiten zullen kunnen worden geconcentreerd.

Te zijner tijd zullen over de aanvang van de novitiatstijd nadere mededelingen worden gedaan. Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot N. Buurman, Oudezijds Achterburgwal 160-III, Amsterdam.

De Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam doet een beroep op u, zich van haar streven niet afzijdig te houden, omdat wij in de vervulling van onze taak om ook als studenten samen vanuit het geloof te leven, zijn aangewezen op hen, met wie wij de gemeenschap in Christus hebben.

Voor hen, die in Leiden gaan studeren.

Wanneer u besloten hebt in Leiden te gaan studeren, zal de vraag bij u opkomen van welke studentenvereniging u lid moet worden.

Wij willen als gereformeerde studenten uw aandacht erop vestigen dat wij als leden van de Kerk van Christus de plicht hebben onze gaven ten nutte en 'ter zaligheid van andere kerkleden aan te wenden (Zondag 21 H.C.). Dit geldt voor heel ons leven, ook voor ons studentenleven.

Wij doen daarom een dringend beroep op u, u aan te sluiten bij de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Leiden "Franciscus Gomarus", die het bovenstaande nastreeft.

U zult ongetwijfeld voor problemen komen te staan in de vaak ongelovige academische wereld waarop u niet direkt antwoord weet. Samen met uw geloofsgenoten zult u dan deze problemen kunnen bestuderen in het licht der Heilige Schrift.

Tussen in- en ontspanning bestaat een juist evenwicht omdat alle activiteiten der Vereniging in de sfeer der amicitia plaatsvinden.

U kunt u aanmelden bij de ab-actis der Vereniging: Mej. A. M. Wijker, Samuel de Zeehofje 13, Douzastraat 16, Leiden.

Voor hen die in Groningen gaan studeren.

Wanneer u in september a.s. uw studie aan de R.U. te Groningen zult beginnen, komt u voor de vraag te staan of u zich bij een studentenvereniging zult aansluiten, en zo ja, bij welke.

De senaat van de v.g.s. "Hendrik de Cock" wil u ter informatie het volgende meedelen: de vereniging stelt zich ten doel een positief-christelijk studentenleven te realiseren en gaat daarbij haar weg in dankbare gehoorzaamheid aan het Woord van God. De steun aan elkaar in de roeping tot christen-student zijn in de academische wereld is hiervoor noodzakelijk.

Dat het studieaspect (bijbelclubs, dispuuten, kringen etc.) dan ook van wezenlijk belang is voor het karakter van de vereniging zult u uit het voorafgaande kunnen begrijpen!

Denkt u echter niet dat de gezelligheid wordt veronachtzaamd: in het nieuwe sociëteitsgebouw kunt u zich na gedane arbeid aangenaam verpozen.

De vereniging bestaat uit ongeveer 110 leden. Hoewel voorheen het lidmaatschap der vereniging was gebonden aan het lid zijn van de gereformeerde kerk (vrijgemaakt), is thans dit eksklusieve criterium weggefallen.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

De redactie verzoekt u dringend bij eventuele correspondentie te letten op het nieuwe adres.

In juli verschijnt:

VERANTWOORDING van wedervaren en optreden ter Generale Synode van Amersfoort, afgelegd aan de Part. Synode van Noord-Holland, door ds. H. VAN OMMEN te Zaandam.

De prijs bedraagt f 2,— (te storten op girorekening 81.42.26 t.n.v. Copiëerinrichting v. d. Berg, te Kampen óf te betalen door bijsluiting van f 2,— aan postzegels (insluiten in enveloppe en niet op een briefkaart)).

Bestellingen aan:

Copiëerinrichting v. d. Berg, Postbus 27, Kampen.

Door de gerezen moeilijkheden in de vrijgemaakte kerkelijke situatie was dit criterium toch al moeilijk hanteerbaar. Allen die werkelijk aan het doel willen meewerken zijn bij ons hartelijk welkom!

Voor aankomende eerstejaars is er een kennismakingstijd op voet van gelijkheid gedurende de eerste helft van de maand september.

Na afloop van de universitaire oriënteringsdag op woensdag 30 augustus kunt u eventueel met uw ouders, onder het genot van broodjes en koffie, vanaf 18 uur, nadere mondelinge inlichtingen verkrijgen op de sociëteit Herebinnensingel 35.

Voor schriftelijke inlichtingen en opgave voor de kennismakingstijd, kunt u zich wenden tot A. Oosterhoff, Vogelkersstraat 30, tel. 31527 te Groningen.

Wij hopen dat uw belangstelling voor deze kleine, bloeiende vereniging is gewekt en zien gaarne uw reacties tegemoet.

Voor aankomende studenten aan de Landbouwhogeschool.

Wanneer u in september a.s. in Wageningen gaat studeren, bent u als student verbonden aan een hogeschool, die haar onderwijs niet baseert op Gods Woord. De studie aan zo'n hogeschool is geen eenvoudige zaak en de gereformeerde studenten hebben daarbij de hulp van elkaar hard nodig.

Daarom is er in Wageningen een vereniging van Gereformeerde studenten (VGSW). Deze vereniging is geworteld in de gemeenschap der heiligen. Als studenten zijn wij geroepen om elkaar tot steun te zijn in de ontwikkeling tot gereformeerd academicus. Met dit doel wordt in de VGSW gewerkt op de grondslag van het Woord Gods en de Drie Formulieren van Enigheid van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Wij doen daarom een beroep op u, u bij onze vereniging aan te sluiten. Wij hebben u nodig en u heeft ons nodig.

U kunt zich aanmelden bij H. Hidding, h.t. ab-actis der VGSW, U. E. Bruiningstraat 11, Emmen.

Stichting Gereformeerde Kinderbescherming

Het in het handboekje vermeldde telefoonnummer 12962 van de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming te Ede gaat pas in op **1 augustus a.s.** Tot die datum is het telefoonnummer dus nog: **2962.**